НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС

№ 2
2021

Зареєстровано Державним комітетом телебачення і радіомовлення України
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації: Серія КВ № 15252-3824Р від 22.06.2009 р.
Виходить з 1997 р. До 2006 р. – "Вісник Одеського інституту внутрішніх справ". Щоквартальник

Засновник:
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:
Кузніченко С.О.,
доктор юридичних наук, професор

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:
Катеринчук І.П.,
доктор юридичних наук, доцент

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР:
Домброван Н.В.,
начальник відділу організації наукової роботи

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Аброськін В.В., *кандидат юридичних наук*
Албул С.В., *кандидат юридичних наук, доцент*
Бондар В.В., *кандидат юридичних наук*
Галунько В.В., *доктор юридичних наук, професор*
Ізбаш К.С., *кандидат юридичних наук, доцент*
Ісмайлов К.Ю., *кандидат юридичних наук*
Конопельський В.Я., *доктор юридичних наук, доцент*
Легеза Є.О., *доктор юридичних наук, професор*
Легеза Ю.О., *доктор юридичних наук, доцент*
Миронюк Р.В., *доктор юридичних наук, професор*
Резніченко С.В., *кандидат юридичних наук, професор*
Тильчик В.В., *кандидат юридичних наук, доцент*
Шкута О.О., *доктор юридичних наук, доцент*
Vlad Vernyhora, *L.L.M., BA (Hons), MA, DSocSc (Tallinn, Estonia)*
Hans-Joachim Schramm, *Prof. Dr. habil. (Wismar, Germany)*

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Друкується за рішенням
Вченої ради
Одеського державного університету
внутрішніх справ
Протокол № 12 від 24.06.2021 р.

На підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 627 від 14.05.2020 р. (додаток 2) журнал включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі юридичних наук (081 «Право», 293 «Міжнародне право»).

Друковані матеріали виражають позицію авторів, яка не завжди поділяється редакційною колегією. Відповідальність за зміст статті, достовірність фактів, статистичних даних, точність викладеного матеріалу покладається на авторів або осіб, які його подали.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Повне або часткове передрукування матеріалів, виданих у журналі "Південноукраїнський правничий часопис", допускається лише з письмового дозволу редакції.
При передрукуванні матеріалів посилання на "Південноукраїнський правничий часопис" обов'язкове.

Вимоги до авторських оригіналів статей

Обсяг статті має бути обсягом від 12 до 20 сторінок, включаючи ілюстрації, таблиці, графіки, список використаних джерел. Стаття повинна містити назву, анотації та ключові слова українською та англійською мовами. Середній обсяг кожної анотації має бути не менш як 1800 знаків.

Технічні вимоги:
– поля верхні та нижні, ліві і праві – 2,0 см.
– міжрядковий інтервал – 1,5
– шрифт «Times New Roman» – 14
– абзацний відступ – 0,5 см.
– текст вирівнюється по ширині.

Посилання на джерела необхідно робити по тексту у квадратних дужках із зазначенням номерів сторінок відповідно джерела.

Список використаних джерел подається наприкінці статті в порядку згадування джерел та має бути оформлений відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису (див.: розроблений в 2015 році Національний стандарт України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Адреса редакції
Україна, 65014, м. Одеса, вул. Успенська, 1
тел. (048) 738-06-13
E-mail: editor@sulj.oduvs.od.ua
Веб-сайт: www.sulj.oduvs.od.ua

Науковий журнал
Південноукраїнський правничий часопис
2'2021

© Одеський державний університет внутрішніх справ, 2021

УДК 341.231.14
DOI https://doi.org/10.32850/sulj.2021.2.4

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СВІТЛІ РЕЗОЛЮЦІЇ РАДИ БЕЗПЕКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ № 1325 ТА СУМІЖНИХ РЕЗОЛЮЦІЙ

Орловська Н. А., Степанова Ю. П.

Стаття висвітлює вплив рекомендаційних документів, зокрема резолюцій Організації Об'єднаних Націй, на розвиток ідеї ґендерної рівності, зокрема й розширення прав жінок у секторі безпеки й оборони.

Вказано на проблемні питання, які перешкоджають розвитку ґендерної політики загалом, наголошено на ролі міжнародних стандартів дотримання ґендерної рівності в їх розв'язанні. Окреслено міжнародні документи обов'язкового характеру, які створюють систему взаємодоповнюючих правових норм, спрямованих на забезпечення ґендерної рівності в усіх сферах суспільного життя.

Встановлено, що підставою для ухвалення Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй № 1325 у 2000 році була необхідність переведення у сферу політики та практичних дій розуміння того, що жінки непропорційно страждають від військових конфліктів та їхніх наслідків і водночас непропорційно представлені у процесах ухвалення рішень і проведення мирних переговорів. Зазначено провідну роль Резолюції № 1325 у розвитку міжнародного гуманітарного права і норм у сфері захисту прав жінок під час та після конфліктів, а також забезпеченні ґендерної рівності та розширенні прав жінок у секторі безпеки й оборони.

Зазначено, що впровадження вимог Резолюції № 1325 здійснюється двома шляхами: по-перше, через міжнародні організації, які сприймають ці вимоги, вносячи відповідні зміни і в установчі документи, і у свою організаційно-функціональну діяльність, надалі поширюють і впроваджують їх, коли перебувають на території цих держав, або залучають їхніх представників до реалізації визначених заходів, місій тощо; по-друге, впливом на ґендерну політику держави та механізми її реалізації, від розроблення стратегічних, програмних та планувальних документів, створення правової основи для забезпечення ґендерної рівності та розширення прав жінок у секторі безпеки й оборони, до практичного їх упровадження.

Відображено поетапне впровадження в Україні вимог Резолюції № 1325 шляхом ухвалення та реалізації Національних планів дій з виконання Резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй № 1325 «Жінки, мир, безпека» (на період до 2020 року та надалі на період до 2025 року).

Запропоновано розглядати розбудову національної правової системи гарантування ґендерної рівності як один із пріоритетних напрямів науково-прикладних досліджень.

***Ключові слова**: права людини, ґендерна рівність, резолюція, збройний конфлікт, насильство, миротворча місія, національна правова система гарантування ґендерної рівності.*

Orlovska N. A., Stepanova Yu. P. The gender equality ensuring actual issues in the UN Security Council Resolution № 1325 and related resolutions context

The basic recommendations, including corresponding UN resolutions, impact on the gender equality idea development (in particular, women`s empowerment in security and defense sector) are highlighted in the article.

There is addressed to problematic issues hindering the gender policy development, emphasized on the role of international standards in the process of related problems solving.

International mandatory documents creating a complementary legal norms system aimed at gender equality ensuring in all spheres of public life have been outlined.

There is found out that UN Security Council Resolution № 1325 (2000) adoption was based on the need to translate into policy and practical action the next understanding that women: suffer disproportionately from military conflicts and their consequences; are disproportionately represented in decision-making and peace negotiations.

The Resolution № 1325 key role in the development of international humanitarian law and norms in the sphere of women's rights protection during and after conflicts was noted. This role is also important for gender equality and women's rights ensuring in the security and defense sector.

It is accented that S/RES/1325 (2000) requirements implementation carried out in two ways: through international organizations that accept these requirements, making appropriate changes in the constituent documents and their organizational and functional activities, further

© Орловська Н. А., Степанова Ю. П., 2021

disseminating and implementing them while in the territory of these states, or involving their representatives in the certain measures implementation, missions, etc.; influencing the state gender policy and its implementation mechanisms, beginning from the strategic, program and planning documents development, with the subsequent of a legal basis creation for gender equality and women's empowerment in the security and defense sector, and its practical implementation.

For Ukraine the gradual implementation of the S/RES/1325 (2000) requirements through the National Action Plans for the implementation of UN Security Council Resolution № 1325 "Women, Peace, Security" (up to 2025) is introduced.

It is proposed to consider the national legal system for gender equality development guaranteeing as one of the priority areas of scientific and applied research.

***Key words:** human rights, gender equality, resolution, armed conflict, violence, peacekeeping mission, national legal system for gender equality guaranteeing.*

Постановка проблеми та її актуальність. Із дня проголошення незалежності Україна розбудовує демократичну правову державу, невід'ємною ознакою якої є дотримання прав людини і громадянина загалом та забезпечення ґендерної рівності зокрема. Дотепер цьому перешкоджають як недосконаліть системи правового регулювання, так і окремі стереотипи, які побутують у суспільній думці та впливають на різні сфери життя. Ці два чинники кореляційно пов'язані один з одним, що зумовлює необхідність створення якісної правової основи, яка сприятиме досягненню рівності чоловіків та жінок.

Водночас варто враховувати, що формування національної законодавчої бази забезпечення та дотримання ґендерної рівності значною мірою визначено міжнародними глобальними і регіональними стандартами, які мають різний ступінь обов'язковості. Основний масив міжнародних документів має загальний характер, охоплює всі сфери суспільного життя, однак деякі з них мають специфічний вектор спрямованості. Зокрема, ідеться про Резолюцію Ради Безпеки ООН № 1325 (2000) (далі – Резолюція № 1325) [1], яка істотно вплинула на розвиток міжнародного гуманітарного права і норм у сфері захисту прав жінок під час та після конфліктів, а також сприяла забезпеченню ґендерної рівності та розширенню прав жінок у секторі безпеки й оборони. З'ясування змісту та тлумачення відповідних приписів міжнародних документів слугуватиме розвитку національної правової системи гарантування ґендерної рівності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом у науковій літературі забезпеченню ґендерної рівності приділяється особлива увага. Так, значення Резолюції № 1325 висвітлювали у своїх дослідженнях О. Волобуєва, О. Ганьба, В. Зьолка, О. Лемешко, М. Крочук, Н. Камінська, В. Купчишина, О. Левченко, О. Перунова, М. Ратушний, Н. Орловська, О. Царенко, О. Хлівнюк, О. Христюк та інші. Проводяться численні відомчі, загальнонаціональні та міжнародні наукові форуми з ґендерної тематики загалом та присвячені реалізації вимог Резолюції № 1325 зокрема.

Однак, незважаючи на поступ в удосконаленні нормативно-правового регулювання ґендерної політики та ґендерних процедур відбору й утримання персоналу / особового складу, правового та соціального захисту дружин чоловіків-військовослужбовців – учасників бойових дій тощо, залишаються суттєві проблемні питання щодо визнання жінки активним суб'єктом громадянського суспільства та державотворення відповідно до міжнародних стандартів у сфері забезпечення ґендерної рівності [2].

Метою статті є аналіз впливу міжнародних рекомендаційних документів, зокрема Резолюції № 1325 та низки резолюцій Ради Безпеки ООН, на концептуальні питання забезпечення ґендерної рівності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Основу ґендерної політики, яку проводить Україна, сформували загальновизнані міжнародні норми, зафіксовані в Загальній декларації прав людини, Конвенції про політичні права жінок, Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та інших документах. Будучи однією з держав – засновниць ООН, Україна поділяє принципи ООН і розуміння ґендерної рівності як необхідної умови досягнення сталого розвитку держави, створення умов для всебічного розвитку людського потенціалу [3, с. 8].

Розвитку ідей ґендерної рівності сприяло проведення у 2000 р. Саміту тисячоліття, де було ухвалено Декларацію тисячоліття ООН, у якій представлено 8 Цілей розвитку тисячоліття, яких держави-учасниці домовились досягти до 2015 р. Серед них було зазначено ціль «сприяти ґендерній рівності і розширенню прав жінок» [4, с. 21–27]. Окрім того, цього ж року було проведено спеціальну сесію Генеральної асамблеї ООН під назвою «Жінки у 2000 р.: рівність між чоловіками і жінками, розвиток і мир у XXI ст.».

У вересні 2015 р. в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт

ООН зі сталого розвитку та ухвалення Порядку денного розвитку після 2015 р., на якому було затверджено нові орієнтири розвитку. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 р.» у продовження дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всіх людей у світі, було ухвалено 17 Глобальний цілей сталого розвитку, реалізація яких запланована до 2030 р., одна з них – забезпечення ґендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток (Ціль 5) [5].

Одним із найбільш важливих документів, спрямованих на досягнення означених цілей, є Резолюція № 1325, ухвалена 31 жовтня 2000 р. Важливість цього документа посилюється в ситуації воєнної агресії Російської Федерації та тимчасової окупації частини території України.

Передувало Резолюції № 1325 ухвалення Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979 р.); Пекінської декларації та Платформи дій (1995 р.); Висновків Економічної і соціальної ради ООН щодо впровадження ґендерного підходу на всіх рівнях (1997 р.); заяви Президента Ради Безпеки (Бангладеш) 8 березня 2000 р.; Віндхукської Декларації та Намібійського плану дій щодо впровадження ґендерної перспективи в багатовимірних операціях з підтримки миру (травень 2000 р.); Підсумкового документа Спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН «Жінки у 2000 р.: рівність між чоловіками і жінками, розвиток і мир у XXI ст.».

Резолюція № 1325 ухвалювалася в той час, коли в низці держав світу розгорталися воєнні конфлікти, у деяких державах існувала їх загроза. Рада Безпеки ООН рекомендувала дієві механізми врегулювання таких конфліктів та запобігання їх виникненню, логічним було долучити до цієї роботи жінок [6, с. 19]. Водночас ухвалення Резолюції № 1325 у 2000 р. було зумовлене необхідністю переведення у сферу політики та практичних дій розуміння того, що жінки непропорційно страждають від військових конфліктів та їхніх наслідків і водночас непропорційно представлені у процесах ухвалення рішень і проведення мирних переговорів. Факт її ухвалення Радою Безпеки ООН – органом, який, відповідно до ст. 24 Статуту ООН, є відповідальним за підтримку міжнародного миру та безпеки, показав урядам держав, що Рада Безпеки ООН уважає за необхідне залучати досвід жінок для врегулювання конфліктів, відновлення миру, захисту жінок від ґендерно зумовленого насильства під час конфліктів [7, с. 25–26].

Отже, рекомендації, які містить Резолюція № 1325, охоплюють два важливі напрями: 1) активізацію включення жінок до сектору безпеки й оборони та миротворчої діяльності; 2) збільшення уваги до жінок, що непропорційно страждають у ситуації конфлікту.

У рамках реалізації першого напряму для підтвердження важливої ролі жінок у запобіганні конфліктам і врегулюванні таких, у розбудові миру, підкреслення важливості їхньої рівноправної та всебічної участі в усіх зусиллях із підтримки і допомоги в укріпленні безпеки, необхідності посилення їхньої участі у процесі ухвалення рішень стосовно запобігання конфліктам і їх урегулювання Рада Безпеки ООН надає рекомендації як державам, так і міжнародним організаціям щодо залучення жінок до врегулювання військових конфліктів, а саме щодо:

1) забезпечення більш активної участі жінок на всіх рівнях в ухваленні рішень щодо припинення й урегулювання конфліктів;

2) активізації участі жінок на директивних рівнях у врегулюванні конфліктів і мирних процесах, зокрема призначення жінок на посади спеціальних представників і посланців, доручення їм здійснення місій добрих послуг;

3) включення жінок до реалізації операцій ООН як військових спостерігачів, цивільного поліцейського персоналу, співробітників із прав людини і гуманітарного персоналу;

4) підготовки і надання матеріалів, які стосуються захисту прав і особливих потреб жінок, включення їх у національні програми підготовки цивільного і поліцейського персоналу;

5) добровільної фінансової, технічної і матеріальної підтримки діяльності щодо підготовки персоналу з урахуванням ґендерних аспектів тощо [1].

У рамках реалізації другого напряму, зважаючи на те, що цивільне населення, особливо жінки та діти, становлять більшість серед тих, на кому негативно відображаються збройні конфлікти, включаючи біженців і вимушених переселенців, Рада безпеки ООН:

1) закликає всі сторони у збройних конфліктах повною мірою дотримуватись міжнародно-правових норм, які стосуються прав і захисту жінок і дівчаток;

2) закликає всі сторони у збройних конфліктах уживати спеціальні заходи для захисту жінок і дівчаток від насильства, зумовленого статевою приналежністю;

3) вказує на зобов'язання держав припиняти військові кримінальні правопорушення, правопорушення проти миру і безпеки людства, зокрема і ті, які стосуються сексуального й інших форм насильства щодо жінок і дівчаток, забезпечувати притягнення винних осіб до відповідальності;

4) закликає всі сторони у збройних конфліктах поважати цивільний і гуманітарний характер поселень для біженців;

5) виражає свою готовність забезпечити врахування місіями Ради Безпеки ООН ґендерних аспектів і прав жінок, зокрема і шляхом проведення консультацій із місцевими і міжнародними жіночими групами;

6) під час узгодження та здійсненні мирних угод закликає враховувати особливі потреби жінок і дівчаток під час репатріації, розселення, реабілітації, реінтеграції і постконфліктного відновлення тощо [1].

Узагальнюючи викладене, можемо визначити, що Рада Безпеки ООН покладає на держави-учасниці такі ключові зобов'язання, як: ґендерний баланс на всіх рівнях ухвалення рішень; ґендерна перспектива в миротворчості; ґендерні перспективи у звітах Генсекретаря й у місіях Ради Безпеки ООН; ґендерна перспектива в постконфліктному процесі; захист та повага до прав жінок і дівчаток [6, с. 9]. Функціонування механізму реалізації рекомендацій Резолюції № 1325 на міжнародному та національному рівнях ґрунтується на таких засадах, як упровадження, запобігання, участь та захист [6, с. 10].

У 2015 р. Раді Безпеки ООН було представлене Глобальне дослідження щодо впровадження Резолюції № 1325 «Запобігання конфліктам, перехідне правосуддя, забезпечення миру». Дослідження було підготовлено групою експертів у складі 15 обраних осіб – представників керівництва ООН, дипломатів, дослідників, практиків із держав, координацію яких здійснювала ООН-жінки. Як зазначено в дослідженні, протягом 1990–2010 рр. було укладено 585 мирних договорів, однак лише:

1) у 92 із них були згадані жінки: як потерпілі від конфлікту або як ті, хто на собі відчуває наслідки цього конфлікту (приблизно 16% загальної кількості укладених документів);

2) у 16 включені положення про права жінок (менше 3%);

3) у 13 передбачено посилення ролі жінок як умова реалізації договору (2%);

4) у 9 пропонувалися квоти або резервування місць для жінок в органах виконавчої та законодавчої влади (1,5%);

5) у 8 згадана необхідність посилення жіночих організацій та інфраструктури, яка служить жіночим потребам (1,3%);

6) у 7 згадувалися специфічні механізми, завдяки яким можна зменшити рівень насильства щодо жінок, а також включення жінок і дівчат у процес демобілізації, роззброєння та реінтеграції (1,2%);

7) у 5 йдеться про необхідність участі жінок у діяльності поліції та реформування поліції з орієнтацією на потреби жінок, а в 4 наголошується на необхідності участі жінок у системах правосуддя [7, с. 27], що становить менше 1% укладених документів.

У свою чергу, тема сексуального насильства проти жінок під час конфліктів, зокрема зґвалтування як засіб підкорення іншої сторони в конфлікті, як це сталося під час низки збройних конфліктів на Балканах у 1991–2000 рр. у Хорватії, Косові, Боснії, а також в африканських конфліктах, зокрема в Руанді, згадувалася лише у двох десятках договорів [6, с. 23].

Як можна бачити, питома вага міжнародних договорів, які б безпосередньо торкалися специфічного становища чи потреб жінок, надзвичайно мала. І найважливіше, що це стосується питань активної участі жінок у вирішенні найгостріших проблем власних громад. Водночас, за висновками дослідників, за участі жінок у мирних переговорах спостерігається на 20% збільшення ймовірності укладення мирної угоди тривалістю 2 роки, на 35% – збільшення ймовірності укладення мирної угоди тривалістю 15 років.

З огляду на це лобіювання участі жінок на всіх етапах ведення мирних переговорів, запобігання конфліктам і врегулювання їх залишаються актуальними нині, зокрема й в Україні, в умовах тимчасової окупації окремих територій.

У контексті посилення участі жінок у миротворчості та захисті прав жінок під час військових конфліктів Комітет ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок запропонував державам Загальну рекомендацію № 30 щодо становища жінок в умовах запобігання конфліктам, у конфліктних та постконфліктних ситуаціях [8].

Після ухвалення Резолюції № 1325 було ухвалено низку суміжних (їх ще називають «сестринськими») резолюцій (№ № 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122, 2242, 2467), у яких підкреслено важливість забезпечення рівноправної і всебічної участі жінок у припиненні і врегулюванні збройних конфліктів; розглядаються наслідки сексуального насильства для життя жінок; заохочуються роз-

роблення і використання показників і стандартів для відстеження прогресу в діяльності жінок із питань миру і безпеки, зокрема й сексуального насильства в умовах конфлікту; міститься заклик підвищувати обізнаність із ґендерних питань шляхом забезпечення підготовки і нарощування потенціалу миротворчого персоналу, а також взаємодіяти із суспільством і активно сприяти тому, щоби заходи запобігання і захисту застосовувались з урахуванням виявлених причин збройних конфліктів [9].

З аналізу практики впровадження вимог Резолюції № 1325 та суміжних резолюцій можемо зробити висновок про наявність двох шляхів такого впровадження в окремих державах:

– по-перше, через міжнародні організації, які сприймають ці вимоги, вносять відповідні зміни і в установчі документи, і у свою організаційно-функціональну діяльність, надалі поширюють і впроваджують їх, перебуваючи на території цих держав або залучаючи їхніх представників до реалізації певних заходів, операцій, місій тощо;

– по-друге, впливати безпосередньо на ґендерну політику певної держави та механізми її реалізації, починаючи з розробки стратегічних, програмних та планувальних документів та, надалі, переходячи до створення правової основи забезпечення ґендерної рівності і розширення прав жінок у секторі безпеки й оборони, практичного їх упровадження.

Зокрема, щодо першого шляху. Контроль за реалізацією рекомендацій Резолюції № 1325 та супутніх документів під час здійснення миротворчих місій ООН здійснює Департамент миротворчих операцій. Департамент опирається у своїй діяльності на Директиву «Політика щодо забезпечення ґендерної рівності в миротворчих операціях». Провідними принципами Директиви є інклюзивність, недискримінація, ґендерний баланс, ефективність [10, с. 12].

Досвід проведення миротворчих місій показує, що жінки-миротворці можуть підвищити ефективність місії, тому що:

1) жіночий військовий персонал необхідний для проведення персонального огляду жінок на контрольно-пропускних пунктах, в аеропортах тощо;

2) місцеві чоловіки та жінки переважно вважають жінок-миротворць більш чуйними, ніж чоловіків-миротворців;

3) жінки-миротворці здатні швидше отримати інформацію від місцевих жінок, яка може слугувати цінними розвідданими;

4) жінки та чоловіки, які стали жертвами сексуального насильства, більш схильні розповідати про це саме жінкам-миротворицям;

5) жінки-миротворці слугують позитивним прикладом для місцевих жінок приєднуватися до збройних сил і сил безпеки [11, с. 2].

Важливим є досвід упровадження Резолюції № 1325 у діяльності НАТО. Політика НАТО щодо імплементації цього документа заснована на положеннях самої Резолюції, Стратегічної концепції НАТО, ухваленої на Лісабонському саміті у 2010 р., та здійснюється відповідно до Плану дій щодо імплементації Політики НАТО/РЄАП із питань жінок, миру і безпеки.

Для підтримки інтеграції ґендерних аспектів у військових операціях та підтримки дотримання Резолюції № 1325, а також пов'язаних із нею резолюцій, функціонує Комітет НАТО з ґендерних перспектив. Основні результати роботи щодо впровадження ґендерних питань полягають у такому: у всіх ланках військового командування запроваджено посади радників із ґендерних питань, проте на їхню ефективність негативно впливає той факт, що багато з них залишаються вакантними; ґендерні аспекти включено до процесу оборонного планування і звітування державами-членами; ґендерна рівність є основним принципом Програми НАТО в галузі розбудови оборонного потенціалу (третій проєкт Цільового фонду НАТО для Йорданії є першим таким проєктом, який присвячено включенню жінок-військовослужбовців, а також питанням підготовки з ґендерних питань у Збройних силах країни; забезпечення ґендерного балансу також є одним із пріоритетних напрямів у рамках Комплексної програми допомоги Україні); Програму НАТО у галузі освіти і підготовки з ґендерних питань відкрито для громадськості; ведеться робота щодо підвищення придатності військової техніки для жінок [12; 13].

У 2015 р. Північноатлантична рада ухвалила Військові настанови щодо запобігання і реагування на сексуальне насильство і насильство на ґендерній основі. У березні 2016 р. держави – члени Альянсу ухвалили рішення про створення щорічної Дорадчої комісії із залученням представників громадськості з питань жінок, миру і безпеки.

Програма «Наука заради миру і безпеки» активно підтримує впровадження вимог Резолюції № 1325, організовує низку заходів із державами-партнерами, зокрема оцінювання виконання національних Планів дій на підтримку зазначеної Резолюції [12].

Щодо другого напряму – резолюції Ради Безпеки ООН є офіційним відображенням позиції і волі органів ООН. Урядом України ухвалено Національний план дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 р., затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 113-р у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2018 р. № 637-р [14].

Під час виконання Національного плану на період до 2020 р. відбулися вагомі системні зміни, так, жінкам дозволено обіймати бойові посади у Збройних силах; ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях»; дозволено набір дівчат на навчання до військових та військово-морських ліцеїв; проведено низку навчальних заходів для фахівців сектору безпеки й оборони, просвітницьких заходів для населення; продовжено фахову підготовку кадрів центральних та місцевих органів виконавчої влади з питань порядку денного «Жінки, мир, безпека»; удосконалено систему захисту жінок і дівчат, які постраждали від конфлікту (ідентифікація, надання допомоги, інформування про допомогу). Проте натепер залишаються закритими для жінок деякі посади, зокрема у військових частинах спеціального призначення, посади офіцерського складу, пов'язані з використанням вибухових речовин, водолазними роботами, усі посади на підводних човнах і надводних кораблях [15].

Надалі ухвалено новий Національний план дій з виконання Резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 р., затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р [15].

Висновки. Отже, поряд із Загальною декларацією прав людини, Конвенцією про політичні права жінок, Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок Резолюція № 1325 та суміжні резолюції відіграють ключову роль у становленні правового регулювання питань забезпечення дотримання прав жінок та чоловіків і активізації процесів включення жінок до сектору безпеки й оборони та миротворчої діяльності в міжнародному та національному вимірі.

У процесі дослідження наголошено, що:

– рекомендації, які містить Резолюція № 1325, охоплюють два важливі напрями: 1) активізацію включення жінок до сектору безпеки й оборони та миротворчої діяльності; 2) збільшення уваги до жінок, що непропорційно страждають у ситуації конфлікту, що дозволяє всебічно охопити питання дотримання ґендерної рівності під час урегулювання збройних конфліктів;

– ефективне впровадження в Україні вимог Резолюції № 1325 доцільно забезпечувати такими шляхами: опосередковано – через діяльність міжнародних організацій, безпосередньо – трансформацією державної ґендерної політики, правових і організаційних механізмів її реалізації відповідно до вимог Резолюції № 1325.

Убачається, що це надасть можливість розбудувати національну правову систему гарантування ґендерної рівності, структурне та змістове наповнення якої потребує досліджень надалі.

Література

1. Резолюція Ради Безпеки ООН № 1325 від 3 жовтня 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_669#Text (дата звернення: 14.04.2021).

2. Левадний І. Ґендерна політика – політика рівних можливостей. *Реалізація ґендерної політики на сучасному етапі розвитку сектору безпеки та оборони України : стан, проблеми, перспективи :* тези II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 25 березня 2020 р. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2020. С. 142–144.

3. Ковальчук Т. Вітальне слово. *Реалізація ґендерної політики на сучасному етапі розвитку суспільства: стан, проблеми, перспективи :* тези Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 25 квітня 2018 р. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2018. С. 8.

4. Цілі розвитку тисячоліття. Україна: 2000–2015 : національна доповідь. Київ, 2012. 73 с. URL: https://idss.org.ua/monografii/2015%20MDG%20Ukr%20Report%20DRAFT.pdf (дата звернення: 01.08.2021).

5. Глобальні цілі сталого розвитку / Представництво ООН в Україні. URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html (дата звернення: 01.08.2021).

6. Засобам масової інформації про Резолюцію РБ ООН № 1325 «Жінки. Мир. Безпека» та Національний план на виконання резолюції : методичні рекомендації. Київ, 2019. 88 с.

7. Жінки. Мир. Безпека : інформаційно-навчальний посібник для фахівців соціальної сфери. Київ, 2017. 172 с.

8. Посібник з реалізації Загальної рекомендації № 30 та резолюцій Ради Безпеки ООН «Жінки. Мир. Безпека». ООН Жінки. 2015. URL:

http://womenua.today/UWC-library/unwomen/42-manual30_UA.pdf (дата звернення: 17.05.2021).

9. Операции ООН по поддержанию мира / расширение прав и возможностей женщин. URL: https://peacekeeping.un.org/ru/promoting-women-peace-and-security (дата звернення: 08.06.2021).

10. Жінки, мир та безпека : інформаційно-методичний збірник для співробітників Міністерства оборони і Генерального штабу України. ООН Жінки. Київ, 2016. URL: http://womenua.today/UWC-library/unwomen/47-UN_Women_WPS_MoD_Guide_UKR.pdf (дата звернення: 01.08.2021).

11. Військова реформа і ґендерні питання : практичний посібник. ООН Жінки. Київ, 2016. URL: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/DCAF_Practice_Note%203%20Defence_UKR.pdf (дата звернення: 01.08.2021).

12. Щорічний звіт Генерального секретаря НАТО: 2016. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_03/20170313_SG_AnnualReport_2016_en.pdf (дата звернення: 12.06.2021).

13. Щорічний звіт Генерального секретаря НАТО: 2019. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/3/pdf_publications/sgar19-en.pdf (дата звернення: 14.06.2021).

14. Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 р., затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 113-р у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2018 р. № 637-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/113-2016-%D1%80#Text (дата звернення: 12.07.2021).

15. Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН № 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 р., затверджений розпорядженням Кабінету міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80 (дата звернення: 29.07.2021).

Орловська Н. А.,
доктор юридичних наук, професор,
начальник кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

Степанова Ю. П.,
кандидат юридичних наук,
заступник начальника науково-дослідного відділу
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького